

Kruununmetsätorppareista muistuttamassa

LÖYHKÄLÄN UUNI

Se joka päätyy vaelluksellaan Konginkankaan valtionmetsässä, Kivetyrjän järvien itäpuolisella ja Murontien eteläpuolisella alueella, Kumpuvuoreksi nimetylle ylänneelle, voi pienellä vaivalla nähdä välähdyksen kahdesta maailmasta. Paikalle vievän metsäautotien tuntumassa on jäänteitä asutuksesta: päärakennuksen ja karjasuojan luonnonmurikoista ladottua, sammaloitunutta kivijalkaa; kauempana tienuraa seuratessa riiden tulisija ja perunakuopan paikka; ammoista peltoa. Kaivokin on jäljellä. Mutta suurimman vaikutuksen tekee mahtava, luonnonkivistä lohkottu uuni, joka - kuin vartijana seisten - edelleen uhmaa painovoimaa. Nämä ovat jälkiä ”kirveskansan” elämästä.

Kivenheiton verran käveltyään vieras löytää draaman kaaren toisen pään: rekvisiittaa alueella takavuosina tehdyistä tutkimuksista, tavoitteena löytää loppusijoituspaikka ydinjätteelle. Sinne, mistä nyt saa yhteyden satelliittiin, kuljettiin muinoin polkuja pitkin.

Tämä seutu oli kruununmaata silloin kun ihminen Kumpuvuoren juurelle asettui, Pyhäjärven hoitoaluetta. Isojaossa oli Konginkankaallakin maat jaettu perintötiloille ja ylimääräiset metsät pidätetty hallitsijalle. Tämä prosessi oli pitkäaikainen ja kivuliaskin, sillä rajojen tarkistuksissa saattoivat isäntien maat pirstoutua epäkäytännöllisiksi paloiksi ja torpparien tilkut joutua ”väärälle” puolelle. Suuri muutos oli myös kaskeamisen kieltävä laki, joka mullisti monen talonpojan ja alustalaisen tavan viljellä maitaan. Monet olivat ne käräjät, joissa seudun miehet seisovivat vastaamassa siitä, että olivat ottaneet puita tai hakanneet kaskan metsissä, joita yhä pitivät ominaan. Ei auttanut, vaikka vetosi pyykkien puuttumiseen.

Niinpä ajatteli muuan kestimies, 1861 syntynyt Kaarle eli Kalle Sillanpää, tehdä torppankontrahdin niiden isäntien kanssa, joiden vanhalla perintömaalla nyt vaeltajammekin raunioita katselee. Asiakirja päivättiin lokakuussa 1884. Se vain ei ollut syyttäjän mukaan pätevä, koska maat oli erotettu kruunulle. Kun Sillanpää oli polttanut ja kylvänyt ruishalmeen, hänet haastettiin käräjille, missä hänet talvella 1888 tuomittiin sakkoihin ja korvauksiin vahingosta.

Sillanpää väitti, että hänen tarkoituksensa oli raivata pysyvää peltoa, mikä on mahdollista ajatellen, että hän oli jo tuomion saadessaan rakentanut ”tuvan, ladon ja navetan”; tai kuten itse sanoi, ”tuonut kolme vanhaa huonetta.” Myöhemmin Sillanpää rakensi lisää ja kaskesi uutta viljelystä. Uusi oikeudenkäynti kesti talvesta 1891 talveen 1894.

Sillanpään pelasti vuoden 1892 uudistila-asetus. Kallesta tehtiin kruununmetsätorppari Vaasan läänin ylimetsänhoitajan esityksestä tammikuussa 1895. Torppa sai virallisesti nimen ”Löyhkälä” ja Sillanpää tunnettiin ”Löyhkä-Kallena”; seurasiko nimi miestä? Melkoinen persoona tuntuu olleen.

Löyhkälässä asui Metsänhoitohallituksen tilaston mukaan vuonna 1909,

itse torpparin lisäksi, vaimonsa Riikka, pojat Antti ja Johannes, jälkimmäisen vaimo Ida; sekä erillisessä rakennuksessa Kallen veli Matti , vaimonsa Selman ja viiden alaikäisen lapsen kanssa. Sitten Antti muutti Amerikkaan ja tilanne eli muutenkin.

Viimeistään 1922 oli Löyhkälä saanut uuden isännän: Höyhenniemen torpan pojan ja entisen haltijan Niko Hokkasen. Hän se perimätiedon mukaan Kaisa-vaimoineen rakensi sen pirtin ja uunin, joiden raunioita vaeltaja nyt tarkastelee. Hevosien avulla vedettiin uuden tuvan valtaiset hirret paikoilleen ja läheisestä kivikosta, ”pirunpellosta” saatiin aineet uuniin. Kaarle Sillanpää jäi vuokralaiseksi Nikon suojiin.

Löyhkälä itsenäistyi Koivisto-nimiseksi viljelystilaksi. Vuoden 1934 lopulla valmistuneen arviotoimituksen mukaan viljelysmaata oli kymmenisen hehtaaria ja metsämaata noin 34 ha.

Nikolla oli useita lapsia, joista Antti isännöi Nikon jälkeen Koivistoa; vanha isäntä asui vuoroin myös toisen pojan Oton taloudessa. Antti muutti muutaman kerran, kunnes rantautui Aholaan. Aikanaan Koivisto jaettiin perikunnan kesken, maat myytiin valtiolle ja Antin poika Jorma purki rakennusten puutavaran omaan käyttöönsä.

Kömin Kilta suunnittelee Löyhkälän uunin suojaamista ja säilyttämistä kulttuurimuistomerkkinä. Sellaisena se olisikin omiaan muistuttamassa murrosvaiheesta maaseutuasumisen historiassa, jossa vanha tuotantotapa ei enää riittänyt työllistämään lisääntyvää väestöä eikä teollisuuskaan vielä tarjonnut mahdollisuuksia monille. Torpan pystytys kruunun metsään oli vanha vastaus ongelmaan, mutta sen laillinen oikeutus siihen saakka epämääräinen.

On tuo uuni muistutus siitäkin, että joskus toimeentulo oli suorassa suhteessa tehtyyn työhön, käyttöarvotaloutta. Minkä kylvit, sen korjasit suuhusi, jos säät olivat myötäiset. Elettiin luonnosta ja sen kanssa. Kovin paljoa ei ammatinvalintaan ollut mahdollisuuksia.

Oliko elämä parempaa? Raskasta ja yksitoikkoista se oli, mutta yksinkertaisempaa ja vähemmän hajottavaa. Toki moni kaipasi vaihtoehtoja. Helposti leimautui kylähulluksi, jos muuta kuin työtä harrasti - tai ainakin laiskaksi. - Tekniikka on vapauttanut ihmisen turhasta raadannasta ja media avartanut näkemyksiä.

Luontoon nykyihminenkin kaipaa. Mökkejä on noussut rannoille ja joissakin voi asua vuoden ympäri. Verkossa voi tehdä etätyötä. Kovin moni ei kaihoa vanhojen maaseutuelinkeinojen perään, vaikka tietää ravinnon maasta tulevan. Luonnon säilymisestä ollaan huolissaan, koska sen vahingoittuminen vaarantaisi elämän säilymisen.

Draaman kaaren toisessa päässä uskotaan edelleen teknologian siunaukseen, unelmaan koneista, jotka vapauttavat ihmisen kokonaan työnteosta. Kukaan vain ei osaa määritellä, miten ihmisen arvo sitten lasketaan, kun hänellä ei ole palkan tuomaa ostovoimaa. Ongelman ydin ehkä onkin juuri rahan ja tekniikan liitossa.

Kumpuvuoren juurella voi miettiä, viekö tuo liitto ihmistä lähemmäksi Eedeniä.

Markku Kautto